

הוספה
מיוחדת

עמ' כג

לילה אחד עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקצ'
ערש"ק פרשת צו ה'תשע"ז

משה - כהן גדול או זר?

הנס ה'גדול' שבשבת ה'גדול'

בגדר מנחת חביתי כה"ג

תהי' איש כאחיו - לימוד בחברותא

פתח דבר

בעזתי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת צו, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקצ), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

בתור הוספה, בא כאן לראשונה לקט מתוך דברות קדשו של רבינו כפי שנאמרו בעת אשר שח מתוך קירות לבבו הטהור, בעניני הוראה, הדרכה וחיוזק בעבודת ה'. הדברים הובאו כמעט ללא עריכה, מלבד איזה שינויים להקל על הקורא.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

משה - בהן גדול או זר?

מדוע כתב רש"י שמושה שימש בחלוק לבן ולא ששימש בכהונה גדולה? / איך יתכן שלא לבש משה בגדי כהונה כאשר שימש במקדש? / ביאור גדר כהונתו של משה רבינו לשיטת רש"י בפירושו על התורה

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ב עמ' 28 ואילך)

ט. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

קרבן תודה שכיח טפי מנדר ונדבה? / מדוע על חול'ה נאמר "שנתרפא"

י. יינה של תורה.....

הנס ה'גדול' שבשבת ה'גדול'

הפרכת קליפת מצרים לקדושה / תוקף מצרים - לעזרתם של ישראל / "נס גדול" - "אתהפכא חשוכא לנהורא" / לרתום את "מצרים" שבאדם לעבודת השי"ת

(ע"פ ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 357 ואילך. תורת מנחם תשמ"ב ח"ב עמ' 1125 ואילך)

יד. פנינים דרוש ואגדה.....

קיום נצחי לעבודת אדם מוגבל? / להבעיר אש של חיות בג' קווי העבודה

טו. חידושי סוגיות.....

בגדר מנחת חביתי כה"ג

יבאר עומק הפלוגתא בכה"ג שמת ועדיין לא נתמנה אחר - משל מי מקריבין אותה, ויסיק דתלוי בחקירה בגדר מנחה זו בכלל אם היא בתורת קרבן יחיד או בגדר דומה לקרבן ציבור / עפ"ז יתרץ כו"כ קושיות בעניני מנחה זו

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ב עמ' 21 ואילך)

יט. תורת חיים.....

לימוד בהברותא

לכל בני אהרן תקיה איש קאחיו | וסמך ליה 'זאת תורת' לומר ששנים שעוסקים בתורה נעשו כאחים (נז"י, י. בעל הטורים)

כ. דרכי החסידות.....

הכוסף לשינוי המצב ברוחניות

כג. הוספה.....

לקט מתוך דברות קודש בעניני הוראה, הדרכה וחיוזוק בעבודת השי"ת

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

משה – כהן גדול או זר?

מדוע כתב רש"י שמשה שימש בחלוק לבן ולא ששימש בכהונה גדולה? / איך יתכן שלא לבש משה בגדי כהונה כאשר שימש במקדש? / ביאור גדר כהונתו של משה רבינו לשיטת רש"י בפירושו על התורה

בפרשתנו מספר הכתוב על סדר שבעת ימי המילואים, שאז עשה משה את כל העבודות השייכות למזבח: "ויקח משה את הדם ויתן על קרנות המזבח סביב . . ויקח את כל החלב . . ויקטר משה המזבחה . . ויקח משה אותם מעל כפיהם ויקטר המזבחה על העולה מלואים הם לריח ניחוח אשה הוא לה" (ח, טו-כח).

ובתורת כהנים איתא בענין זה, שמשה עשה את כל העבודות משום שהי' אז כהן: "כל שבעת ימי המילואים הי' משה משמש בכהונה גדולה"; אך רש"י שינה וכתב: "משה שימש כֹּהֵן שבעת ימי המילואים בחלוק לבן" – ולא הזכיר את זה שמשה נחשב אז כהן (גדול).

ומזה משמע לכאורה, שלדעת רש"י בפירושו על התורה לא הי' בעבודת משה גדר "כהונה", וכל שימושו הי' בתור הוראת שעה בלבד – בתור שליח ה' לחנך את אהרן ובניו לעבודת המשכן.

ובאמת שכן מצינו כמעט מפורש בפירוש רש"י לקמן בפרשת אמור (כא, כב):

מדובר שם אודות זה שכהן בעל מום אינו ראוי להקריב קרבן, ואף על פי כן יכול הוא לאכול בקדשים: "לחם אלקיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל". ורש"י מפרש שבעל מום מותר לאכול הן בקדשי קדשים והן בקדשים קלים; ומבאר, שזה שהוא יכול לאכול בקדשים קלים יש בזה חידוש גדול אף יותר מזה שיכול לאכול קדשי קדשים, כי היתה סברא לומר ש"בקדשי הקדשים יאכל בעל מום, שמצינו שהותרו לזר, שאכל משה

בשר המילואים, אבל בחזה ושוק של קדשים קלים לא יאכל, שלא מצינו זר חולק בהן". והיינו, שזה שמשה קיבל לאכילה את החזה של האיל שהוקרב בשבעת ימי המילואים – כמו שכתוב בפרשתנו (ח, כט): "ויקח משה את החזה . . מאיל המילואים למשה הי' למנה" – מחשיב רש"י כהיתר אכילה למי שהוא "זר", ועד שמזה היינו למדים היתר לכהן בעל מום לאכול בקדשי קדשים; ומזה מבואר, שזה ששימש משה בשבעת ימי המילואים לא הי' משום דין כהונה אלא "שימוש" בלבד, ולכן מה שאכל הבשר נחשב כזר האוכל.

ב. אלא שבפירוש רש"י בספר שמות – מצינו כמה פעמים משמעות הפוכה, שמשה כן נחשב "כהן", ולא רק בשבעת ימי המילואים (שאז עשה משה את כל העבודות כו') אלא גם לאחר מכן.

א) לגבי התנופה של המורס מאיל המילואים, שהשתתפו בהתנופה גם משה וגם אהרן ובניו – מפרש רש"י (תצוה כט, כד): "שניהם עסוקים בתנופה הבעלים והכהן. הא כיצד? כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף; ובזה היו אהרן ובניו בעלים ומשה כהן".

ב) לגבי היום השמיני למילואים – מפרש רש"י: "יום שמיני למילואים הושזו כולם לכהונה . . בו ביום קידש משה עמהם", והיינו: עם אהרן ובניו – ומזה משמע, שכהונת משה היתה שווה לכהונת אהרן גם ביום השמיני.

ג) בפ' שמות כתיב (ד, יד): "ויחר אף ה' במשה, ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי וגו'". ובפירוש רש"י:

"ויחר אף – רבי יהושע בן קרחה אומר: כל חרון אף שבתורה עושה רושם, וזה לא נאמר בו רושם, ולא מצינו שבא עונש על ידי אותו חרון. אמר לו רבי יוסי: אף בזה נאמר בו רושם – הלא אהרן אחיך הלוי, שהי' עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתי אומר לצאת ממך; מעתה לא יהי' בן, אלא הוא יהי' כהן ואתה לוי, שנאמר 'ומשה איש האלקים בניו יקראו על שבת הלוי'".

וכד דייקת בלשון רש"י זה משמע, שמשה נשאר כהן כל ימיו. שהרי מסיים ומביא את הכתוב (דה"א כג, יד) "ומשה איש האלקים בניו יקראו על שבת הלוי" – והיינו, שה"רושם" הוא זה ש"בניו" נחשבים ללויים (ולא לכהנים), אך משה עצמו נשאר בכהונתו הראשונה כל ימי חייו (וכן פירש בהגהת חק נתן זבחים קב, א).

ומעתה י"ל, שזה שרש"י לא כתב (כלשון התורת כהנים) "כל שבעת ימי המילואים הי' משה משמש בכהונה גדולה" הוא (לא משום שלדעתו לא הי' משה "כהן", כנ"ל ס"א, אלא אדרבה –) משום שלדעתו זה שמשה נחשב "כהן גדול" אינו מוגבל לשבעת ימי המילואים לבדם אלא כן הי' עד סוף ימיו.

ג. אמנם מעתה צ"ב (אליבא דרש"י - בדרך הפשט):

(א) אם באמת נחשב משה ל"כהן גדול" - איך לא לבש בגדי כהונה, אלא שימש ב"חלוק לבן"? (ב) מהו שכתב רש"י בפ' אמור שקדשי קדשים "הותרו לזר, שאכל משה בשר המילואים" - הרי שמשה נחשב כמו "זר" (כנ"ל ס"א)!

וביאור הענין:

ענינו של משה הוא שעל ידו היא מסירת דבר ה' - התורה - לישראל - והוא תמיד מוכן לדיבור ה'. וכדברי רש"י בפ' בהעלותך (יב, ד): "יפה עשה משה שפירש מן האשה, מאחר שנגלית עליו שכינה תדיר ואין עת קבועה לדיבור"; ועוד כתב (שם ט, ז): "אשרי ילוד אשה שכך מובטח, שכל זמן שהי' רוצה הי' מדבר עם השכינה".

ומעתה מובן, שגם זה שמשה שימש במשכן בתור "כהן גדול", אין זה ענין בפני עצמו, אלא חלק מענינו בתור מקבל התורה מהקב"ה.

דהנה, במשכן מצינו שני ענינים: ענין אחד במשכן הוא זה שהוא מקום עבודת הכהנים, וענין שני במשכן הוא שהוא "אהל מועד", מקום המיועד לדיבור הקב"ה אל משה, וכמו שכתוב "ונועדתי לך שם ודיברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל" (תרומה כה, כב);

ובכן, אצל משה הי' עיקר ענין המשכן זה שהוא מקום שבו הקב"ה מדבר אליו, דזהו ענינו של משה - שהוא מוכן תמיד לדיבור הקב"ה. וגם כאשר עסק משה בענינים של עבודה וכהונה שהיו במשכן, לא נפרד ממעלתו כמקבל דבר ה', ועבודתו ככהן אינה אלא פרט בתוך ענין כללי זה.

ולכן לא הוצרך משה ללבוש בגדי כהונה גם כשנכנס לצורך עבודה - כי כניסתו להמשכן שייכת היא תמיד לעיקר ענינו: זה שבמקום זה הקב"ה מדבר אליו, "ונועדתי לך שם" - והרי לענין זה אין צורך בבגדים מיוחדים, כשם שלפני הקמת המשכן, כשהקב"ה הי' מדבר אל משה באהלו הפרטי של משה (ראה תשא לג, ז ואילך ובפרש"י), לא הוצרך משה לבגדים מיוחדים.

וזהו גם מה שהחשיב רש"י את זה שמשה אכל מבשר המילואים כאכילת זר - כי כיון שבעצם הי' משה "מחובר" כל הזמן לעיקר ענינו כמקבל דבר ה', וגם זה שעבד במשכן הי' כחלק מענין זה, לכן הרי הוא נחשב כמו "זר", כי הוא מובדל ולמעלה מענין הכהונה כמו שהיא ענין בפני עצמו.

ויש להאריך בכ"ז, ודו"ק.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מדוע על חולה נאמר "שנתרפא"?

אם על תורה יקריבנו

אם על דבר הוראה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהן צריכין להודות (ז, יב, רש"י)

יש לדייק בלשון רש"י שכאשר מזכיר את ה"ארבעה שצריכים להודות" הנה בשלשת הראשונים מזכיר רק את הסכנה עצמה, ואינו מזכיר את ההצלה ממנה, והיינו, שכותב "יורדי הים" מבלי לסיים "שעלו (מן הים)", וכן ב"הולכי מדבריות" אינו מסיים "שהגיעו לישוב", ועד"ז ב"חבושי בית האסורים" אינו מוסיף "שיצאו"; אולם ב"חולה" נקט רש"י "חולה שנתרפא", ומזכיר לא רק את מצב הסכנה, "חולה", אלא גם את ההצלה ממנה ("שנתרפא"). וטעמא בעי.

ויש לבאר בפשטות:

בשלשת המצבים הראשונים מובן מאליו שחיוב הקרבן בא רק לאחר היציאה מהסכנה – קודם לכן אי אפשר לבוא לבית המקדש ולהקריב את הקרבן, שהרי אי אפשר להקריב קרבן כשנמצאים בלב ים, במדבר או בבית האסורים! אולם לגבי חולה, יש מקום לקס"ד כי מיד כשחלה הטבה מסוימת במצבו עליו לבוא לבית המקדש ולהביא קרבן תודה – אף שעדיין לא נרפא בשלימות – ולכן צריך רש"י להבהיר ולחדש: "חולה שנתרפא", שחיוב הקרבן בא רק לאחר שנתרפא לגמרי.

(עי' לקוטי שיחות ח"י"ב עמ' 25 הע' 33)

קרבן תודה שכיח טפי מנדר ונדבה?

אם על תורה יקריבנו

אם על דבר הוראה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהן צריכין להודות (ז, יב, רש"י)

לכאורה תמוה, הרי פירוש רש"י אינו ספר הלכות, שענינו להורות את פרטי הדינים, אלא בפירושו מפרש את לשונות הכתובים, וא"כ, מדוע מאריך ומפרט את כל הארבעה שצריכים להביא קרבן תודה – "יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא", הרי הי' די בהבאת אחד הסוגים בתור דוגמא, ואת שאר הסוגים לרמז על ידי ציון "וכו'" – וכדרכו של רש"י בכמה וכמה מקומות?

ויש לבאר, שבוה מתרץ רש"י קושיא כללית בהכתוב:

לאחר פרשה זו דשלמי תודה, נאמר "ואם נדר או נדבה זבח קרבנו" (ז, טז), ומפרש רש"י "שלא הביאה על הודאה של נס".

והוקשה לו לרש"י, מדוע הקדים הכתוב פרשת שלמי תודה לפרשת שלמים הבאים בנדר ונדבה סתם – הרי כלל הוא ש"דיבר הכתוב בהווה" (פרש"י משפטים כא, כח. ובכ"מ), ובפשטות הרי הודאה על נס היא דבר נדיר ואינו "הווה" כל כך כמו אם מביא סתם נדר או נדבה?

וליישב זה מפרט רש"י שבהודאה על נס אין המדובר דוקא על נס יוצא מגדר הטבע לגמרי, אלא נכללים בוה כל ארבעת סוגים אלו, וא"כ כבר מובן שבצירוף כל מקרים אלו הרי קרבן זה שכיח ומצוי עוד יותר מסתם "נדר או נדבה". וק"ל.

(עי' לקוטי שיחות ח"י"ב עמ' 20 ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

הנס ה'גדול' שבשבת ה'גדול'

הפיכת קליפת מצרים לקדושה / תוקף מצרים - לעזרתם של ישראל / "נס גדול" - "אתהפכא חשוכא לנהורא" / לרתום את "מצרים" שבאדם לעבודת השי"ת

השבת שלפני חג הפסח נקראת בשם "שבת הגדול", וכתבו התוספות (הובא להלכה בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן סת"ל, ומשם נעתק לקמן), שהוא משום "שנעשה בו נס גדול", ומעשה שהי' כך הי':

"פסח מצרים הי' מקחו מבעשור לחדש . . ואותו היום שבת הי'", וכשלקחו ישראל פסחיהם באותה שבת, שאלום בכורי מצרים מדוע לוקחים הם את השם, וכאשר ענו ישראל שהקב"ה עתיד להכות את בכורות מצרים, מיד "הלכו בכוריהם אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש מהם שישלחו את ישראל, ולא רצו, ועשו הבכורות עמהם מלחמה, והרגו הרבה מהם", ועל כך משבח הכתוב (תהלים קל"ו, י) "למכה מצרים - בבכוריהם", שהבכורות עצמם הכו במצריים.

והדבר תמוה ביותר: הלא מכת בכורות באה לאחר שבאו על המצריים תשע מכות, וממילא הרי על פי שכל צריכים הבכורות להאמין שתבוא גם המכה העשירית ועתידים הם למות. ואם כן, מה שדרשו מאבותיהם לשחרר את ישראל, ונלחמו בהם, הוא ענין טבעי לגמרי, שדואגים לעצמם שלא ימותו, ומה "נס גדול" יש כאן?

ויש לבאר מהותו של נס זה, שאדרבא, יש בו חידוש ועילוי לגבי שאר המכות והנסים שנעשו במצרים, ויש לו לאדם להתעורר וללמוד ממנו הוראה נחוצה בעבודת השי"ת, וכפי אשר יתבאר.

הפיכת קליפת מצרים לקדושה

אחד הענינים העיקריים שנפעלו ביציאת מצרים הוא שאז נפעל ביטול הרע של מצרים, וכמו שרואים שכאשר נגאלו ישראל ויצאו ממצרים, הנה "וירא את מצרים מת על שפת הים" (בשלח יד, ל). והיינו, שגאולת ישראל אינה רק הצלת ישראל מקושי השעבוד והגלות, אלא גם ביטול קליפת מצרים. וגאולת מצרים היא שרש ויסוד לכל הגאולות עד לביאת משיח צדקנו (ראה ספר המאמרים תש"ח עמ' 164), שביטול הרע שהתחיל ביציאת מצרים יבוא לשלימותו ולתכליתו בגאולה העתידה בעת אשר "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכרי' יג, ב).

והנה, בענין ביטול הקליפה והרע, יש ומבטלים את הרע עד אשר בטל ועובר מן העולם. אך תכלית הכוונה היא כאשר הרע עצמו נהפך לטוב, "אתהפכא חשוכא לנהורא" (ראה זהר ח"א ד, א), שחושך הקליפה נהפך להיות מסייע לעניני קדושה.

כי, מטרת בריאת העולם היא מה ש"נתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" (תנחומא נשא טז. נתבאר בתניא פל"ו). שהשי"ת ברא עולם גשמי שפל ונחות, מפני שנתאוהה שבני ישראל על ידי עבודתם יזכוהו ויכשירו גם עניינים שפלים ו"תחתונים" להיות ראויים לדירה ומשכן לו ית'.

ואם כן, הרי ככל אשר יגברו הרע והחושך שבאותו מקום, הנה כאשר מזככים ומכינים אותו להיות דירה לו ית', מתקיים בזה יותר רצון השי"ת שנתאוהה להיות לו ית' דירה בתחתונים דוקא, ועד לתחתון שאין תחתון הימנו. והמקום השפל ביותר הלא הוא ארץ מצרים, ערוות הארץ, ותכלית הכוונה היא שגם מקום שפל וחשוך זה יעשה מקום ראוי לשבתו ית'.

תוקף מצרים – לעזרתם של ישראל

והנה, הפיכת החושך והרע דמצרים ערוות הארץ לאור וקדושה, התחילה בעת הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם":

מצרים בכללות הרי הוא ענין "ערוות הארץ", המקום הנחות ביותר ועיקר הקליפה וסטרא אחרא בעולם. וכאשר מדובר אודות "בכורי מצרים", הרי הם עיקר תוקף קליפת מצרים עצמה, כי הבכורות הם השולטים והתקיפים בתוך המצריים גופא (וראה תרגום אונקלוס בפ' "בכורי" (ויחי מט, ג) - "חילי וריש תקפיי"). ואצל הבכורות עצמן, הנה באותה שעה שעושים מלחמה מתגבר עוד יותר תוקפם וחוזקם. ונמצא ש"בכורי מצרים" בעת מלחמתם, זהו התוקף הגדול ביותר שיכול להיות בקליפה וסטרא אחרא.

ובשבת שלפני יציאת מצרים, עמדו הבכורות, שמצד עצמם טבעם הוא לבטא את תכלית ההתנגדות והמלחמה בעניני קדושה, וניצלו את התוקף הגדול ביותר שבהם,

לעשות מלחמה במצרים בכדי להיטיב לישראל!

ונמצא שבנס זה התחיל הענין של "אתהפכא חשוכא לנהורא", שבכורות ותקיפי מצרים מנצלים את הכחות החזקים ביותר שבהם, לעניני קדושה ולטובת ישראל.

"נס גדול" – "אתהפכא חשוכא לנהורא"

ומעתה יובן מה שנס זה נקרא בשם "נס גדול", שמעלה יש בו על שאר נסים והוא נבדל מהם בעצם מהותו:

בנס רגיל הקב"ה משדר את מערכות הטבע, שהעולם בטבעו הוא מסתיר ומעלים על ענייני הקדושה, ובעת הנס הנה נסתר טבע העולם, ונעשית פעולה למעלה מדרך הטבע. ברם, אין זאת שטבע העולם משתנה לטוב, אלא שהוא נדחה ומתבטל ואינו יכול לעכב את פעולת הנס.

אך "נס גדול", היינו שטבע העולם נשאר כסדרו, וחוקי הטבע אינם משתנים במאום, ומכל מקום, חוקי הטבע כפי שהם, מתהפכים להיות לטובתן של ישראל ולצד הקדושה. וזהו ענין גדלותו של הנס, שטבע העולם אינו נדחה אלא מתהפך בעצמו להיות לתועלת הקדושה, וכענין "אתהפכא חשוכא לנהורא".

וזוהי מעלתו המיוחדת של נס ד"למכה מצרים בבכוריהם", שבכורי מצרים עצמם, על פי שכלם ורגשותיהם בטבעם, נהפכו להיות לטובת ישראל, ונצלו תוקפם וכוחותיהם להילחם באבותיהם ולהוציא את ישראל ממצרים.

וה"נס גדול" דשבת הגדול הי' התחלה ושרש ל"אתהפכא חשוכא לנהורא" שיהי' בעת הגאולה העתידה, שאז תתהפך כללות חושך העולם לאור, "לילה כיום יאיר" (תהלים קלט, יב).

לרתום את "מצרים" שבאדם לעבודת השי"ת

והנה, יש לו לאדם להתבונן במהותו של הנס כפי שנתבאר למעלה, וללמוד מכך אשר גם בעבודתו יש לו להפוך את "בכורי מצרים" שלו, לטובת ולתועלת עבודת הבורא ית"ש:

"מצרים" של האדם, הם כל עניני צרכי גופו כאכילה ושתי' וכדומה, וגם עסק הפרנסה אשר לו. שכל אלו הם ענינים המותרים ונדרשים על פי התורה, אך מכל מקום הם ענינים של "מצרים", שהם "מצירים לישראל".

דאף אמנם שענינים אלו נדרשים על פי תורה, מכל מקום הרי מקומו האמתי של יהודי הוא בבית הכנסת ובית המדרש, וכאשר יוצא להתעסק בפרנסתו נקרא "זבולון

בצאתך" (ברכה לג, יח), שיוצא ממקומו האמתי. ועל כן אף ש"יוצא" בהיתר, הנה אין הדבר מסב לו קורת רוח ותענוג, אלא ענין של "מצרים", שעיסוק זה מיצר ומפריע לו.

וזהו מה שיש לו לאדם ללמוד הוראה בעבודתו מנס ד"למכה מצרים בבכוריהם", שכאשר עוסק בעניני "מצרים", דהיינו צרכי גופו ופרנסתו, צריך הוא לרתום ולנצל את עניני "מצרים", שלא רק שלא יפריעו לעניני קדושה, אלא הם עצמם יהיו בכוונה ותכלית לסייעו בעבודת ה'.

ואם מצליח הוא בעסקו, שזהו ענין "בכורי מצרים", התוקף והחזק בעניני מצרים גופא, הרי לא זו בלבד שאין זה מפריעו בעבודתו, אלא שמנצל זאת להוסיף עוד ועוד בעניני קדושה ועבודת ה'.

וכאשר האדם חדור בהכרה זו, שכל עניני צרכי גופו ופרנסתו הם רק לתועלת עבודת ה', מתבטא הדבר בהנהגתו, שכל עניני העסק נעשים ב"יגיע כפיד" (תהלים קכח, ב), בכוחות הנחותים והחיצוניים בלבד, ואילו ראשו ודעתו נתונים תמיד לעניני עבודת ה', והוא מנצל כל רגע פנוי ללימוד התורה ועניני קדושה.

פנינים

דרוש ואגדה

קיום נצחי לעבודת אדם מוגבל?

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה

(י,י)

יש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

כל יצור נברא הרי הוא מוגבל, ורק הקב"ה הוא לבדו הנצחי היחידי שבכחו לפעול פעולה נצחית. ואם כן הרי ככל שיעבוד האדם עבודתו בכל כחו, עדיין פעולת עבודתו היא מוגבלת ואין לה קיום נצחי, ואם רוצה הוא שפעולת עבודתו תהא קיימת לעד – זקוק הוא להמשכה והארה מאת הבורא שיעניק לה קיום נצחי.

וכפי שרואים ענין זה בסיפור הקמת המשכן, אשר בכל שבעת ימי המילואים הגה בכל יום ויום ה' צורך לפרק את המשכן – כי מעשה ידי אדם אין לו קיום תמידי, ורק ביום השמיני כאשר "ותצא אש מלפני ה'" – אזי הוקם המשכן ולא פרקוהו, כי מלמעלה – "מלפני ה'" – בא הקיום התמידי.

אמנם, הגם אשר ה"אש" שלמעלה היא המשכה מאת הבורא אשר ממנו בלבד הנצחיות, ואין באפשרות האדם להגיע לזה, מכל מקום "אע"פ שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט" (יזמא כא, ב), שירידת אש מלמעלה תלוי' היא בכך שישלים האדם הבערת האש שלו, ורק אז תומשך האש מן השמים. כך חפץ השי"ת, אשר כשיגיע האדם לתכלית עבודתו מה שיכול להגיע בכל כחו, רק אז ימשיך הבורא בחסדו את הדרגה הנעלית ביותר – "אש מלמעלה" ואזי עבודת ה' של האדם ופעולותיו יהיו נצחיות בקיום תמידי.

וזהו מה שנרמז בלשון הכתוב "אש תמיד תוקד", שתיבת "תמיד" רומזת על שני קצוות: מחד הרי "תמיד" הוא כינוי לדבר נצחי הקיים בתמידות, ומאידך הרי התמידיות שייכת רק בדברים המוגבלים בגדר הזמן ששייך לומר עליהם שקיומם תמידי, ואילו ענינים אשר אינם בגדר זמן כלל גם אין שייך לכנותם בשם "תמידי" כי אינם שייכים להגבלת זמן או שלילתו כלל.

ומרמזו הכתוב, אשר כשעובד האדם המוגבל את עבודתו המוגבלת, ומגיע לתכלית מה שיכול לבוא אליה, הרי ממשיך לו הקב"ה אש מלמעלה ומכניס את הנצחיות לעבודתו. ונמצא נעשה דבר והיפוכו שה"זמן" נעשה "נצחי" – "תמיד".

(נ"פ לקוטי שיהות ח"א עמ' 217 ואילך)

להבעיר אש של חיות בג' קווי העבודה

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה

(י,י)

כל יהודי ויהודי הוא משכן ומקדש לו ית', וכמו שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח). ועל זה אמרו "בתוך כל אחד ואחד מ'ישראל' (אלשיך שם. ועוד). וצריך האדם ליתן אל לבו, אשר במשכן צריך להיות "אש תמיד", והיינו, שכל עשיותיו ילהטו ויבערו באש של חיות וחמימות.

וענין זה צריך להיות בכל ג' העמודים (ראה אבות פ"א מ"ב) שהם עיקרי העבודה:

תורה – אין לאדם להסתפק ב"פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית" (מנחות צט, ב) שחייב בו מן הדין ויתר היום יהי' מנותק מן הלימוד, אלא לימוד התורה צריך ללוות אותו כל היום. כמו כן, אסור שהלימוד יהי' "בלחישו", אלא הלימוד צריך להיות בחיות, באופן של "כל עצמותי תאמרנה", ו"ערוכה בכל רמ"ח אברים" (ראה עירובין נד, רע"א).

עבודה – עבודת התפילה אסור שתהי' באופן של "קבע", שמתפלל בכל יום כי רגיל לעשות כן, מבלי משים אל לב, אלא צ"ל "רחמים ותחנונים לפני המקום" (אבות פ"ב מ"ג) ברגש של חיות ובהתלהבות.

גמילות חסדים – המצוות בכללותן שייכות לעמוד ד' גמילות חסדים, וצריך האדם לקיימן ברגש ולא רק כדי להפטר מחובתו. וכאשר מקיימן בחיות, הרי הוא מהדר בהן, כי ההידור בא מהחיות שבקיום המצוה.

(נ"פ לקוטי שיהות ח"א עמ' 218 ואילך)

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

בגדר מנחת חביתי כה"ג

יבאר עומק הפלוגתא בכה"ג שמת ועדיין לא נתמנה אחר – משל מי מקריבין אותה, ויסיק דתלוי בחקירה בגדר מנחה זו בכלל אם היא בתורה קרבן יחיד או בגדר דומה לקרבן ציבור / עפ"ז יתרץ כו"כ קושיות בעניני מנחה זו

ונראה לחדש בעומק, דאין כאן רק פלוגתא צדדית לענין דין זה המסוים בכה"ג שמת, אלא מחלוקת גדולה נשנתה כאן בכללות גדר הך מנחה. ובהקדים דמלשון המשנה "משל מי היתה קריבה", ועד"ז מלשון כ"א מהתנאים, משמע, שחיוב ההקרבה שחייבה התורה (כדלהלן בסוגיין שהוא מה"ת) כשלא מינו אחר תחתיו אינו חיוב בפני עצמו, נפרד מהחיוב הכללי דהקרבת החביתין ע"י כה"ג עצמו (היינו שהתורה חידשה חיוב הקרבה נוסף היכא שמת כהן גדול), אלא זהו המשך וסניף מחיוב ההקרבה של הכה"ג עצמו, באותו סוג חיוב. ומעתה י"ל דהפלוגתא בדרשת הכתובים כאן תלוי במחלוקת כללית יותר בתוכנו ומהותו של קרבן חביתי כה"ג בכללו, גם היכא שהכה"ג עצמו מקריבו.

בדין חביתי כהן גדול המבואר בפרשתנו, שחייב כה"ג להביא מביתו ומממונו מנחה בכל יום (עיי' מנחות נ:), "מחציתה בבוקר ומחציתה בערב", איפליגו תנאי במנחות נא: היכא דמת כה"ג: "לא מינו כהן אחר תחתיו משל מי היתה קריבה, ר"ש אומר משל ציבור, ר' יהודה אומר משל יורשין ושלימה היתה קריבה". ולהלן בסוגיין מיייתי ברייתא בביאור הפלוגתא: ת"ר כ"ג שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו מנין שתהא מנחתו קריבה משל יורשין ת"ל והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה . . דברי ר' יהודה, ר"ש אומר חק עולם, משל עולם . . . היינו, דקרא דר' יהודה "הכי משמע, הכהן המשיח כשמת, תחתיו אחד מבניו יעשה אותה" (רשב"א שם), וקרא דר' שמעון משמעו "משל עולם, משל ציבור מתרומת הלשכה" (רש"י).

פרט כו".

וזהו הפלוגתא בכה"ג שמת ולא מינו אחר תחתיו, כי אי הוי ע"ד קרבן צבור מסתברא מילתא דהיכא דליכא כה"ג צריך להקריבו מהצבור עצמו, מממון הצבור. ובאמת הכי משמע בתוס' ישנים יומא נ ע"א ובריטב"א שם דלדעת ר"ש דמשל ציבור מביאין אכן חביתי כה"ג (גם היכא שמקריבין בעצמו) נק' קרבן ציבור. אבל להסברא שקרבן הכה"ג אינו שייך לצבור והוי בתורת יחיד, מסתברא דכשמת צריך להביאו משל יורשיו. ומעתה יובנו היטב דברי התוס' במנחות בסוגיין, דמקשי "והא דבעי לקמן לר' יהודה האי כליל תקטר מאי עביד לר' [פירוש, דלכאורה אי"מ קושיית הש"ס, שהרי גם ר"י מצי למילף כר"ש בברייתא התם, "כליל תקטר שתהא כולה בהקטרה" בלי שיריים לאכילה], ומשני בתוס' "כיון דההוא מנחת כהנים פשיטא דכולה כליל ולא איצטריך אלא לר"ש דקסבר משל עולם תהא". והיינו דכדברינו דלר"י דוקא הוי בתורת קרבן יחיד.

ועפ"הנ"ל דטעמא דר"י הוא שהקרבן שייך לכה"ג עצמו, יש לתרץ קושיא על הרמב"ם בהביאו את ההלכה הנ"ל, בספ"ג מהל' תמידין ומוספין, וז"ל: "מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר, מביאים היורשים עשרון שלם עבור כפרתו", ואין מובן מה רצה להדגיש דמביאין "עבור כפרתו", וגם יל"ע הא מנא לר' ולדברינו מבואר היטב, כי י"ל שכוונתו לרמז הטעם, מפני מה הדין הוא שמביאין היורשין ואיזה גדר יש לקרבן כאן, ואשמעינן שהקרבן הוא (לא משל היורשים מצד עצמם, בתורת קרבן שלהם, אלא) "עבור כפרתו", דמה שהיורשים מביאים את הקרבן הוא לכפרת המזריש (כי חביתי כהן גדול הם ענין של כפרה עבור

דהנה אף שחביתי כה"ג באים מממונו ונקראין קרבן שלו, "חביתי כה"ג", עדיין יש לחקור אי הוה בגדר קרבן יחיד ממש או שהם כעין קרבן צבור (ועיי' במל"מ הל' קרבן פסח פ"א ה"ג). עיי' בהקדמת פיהמ"ש להרמב"ם לקדשים גבי ד' סוגי קרבנות, שכ' "והסוג הרביעי קרבן יחיד כעין קרבן ציבור לפי שהוא דוחה את השבת ואת הטומאה כמו קרבן ציבור", והלא קיי"ל דחביתי כה"ג דוחין שבת וטומאה (כמבואר בסוגיא דמנחות שם), וא"כ י"ל דהוי בסוג זה דקרבן יחיד שהוא רק כעין קרבן ציבור, שדומה לו בדיניו (ומה שהרמב"ם עצמו לא מנה שם חביתי כה"ג בסוג זה – אינו ראי' לסתור, דהא מיירי התם רק בנוגע לקרבנות מבע"ל חיים ולא במנחות, עיי"ש היטב). אבל בחסדי דוד לתוספתא זבחים פ"ג נקט בפשטות דדינו כקרבן ציבור ממש הקרב בבמה, עיי"ש ראייתו מדברי הרמב"ם הנ"ל.

והנראה בחקירה זו, דתליא בטעמי הקרבן. דהחינוך מצוה קלו ביאר "לפי שהכה"ג הוא השליח בין ישראל לאביהם שבשמים, כלומר כי הוא הנושא תפלה אליו בעדם וע"י תפלותיו ומעשה קרבנותיו מתכפרים הם, ולכן ראוי לאיש כזה להיות לו קרבן מיוחד תמיד כמו תמידי הציבור. ולמען זאת יועיל לו ולהם". ונמצא, שמנחה זו היא לכפרת הציבור, ע"ד תמידי הצבור. אולם מטעמים אחרים שנאמרו על מנחה זו נראה דהוא בתורת יחיד (ובלאה"כ כן משמע מלשונות הרבה מפרשים), עיי' באברבנאל פרשתנו שהביא כו"כ טעמים, ומהם "כדי להכניס לפני השם בענוה ובסימני דלות כעני ואביון הנצב לפני אדון כל הארץ", וכן "שרצה השם שבכל יום יהיו קרבים לפניו קרבן יחיד וקרבן צבור כו' דרך כלל ודרך

הכה"ג בתורת יחיד).

ש"ת צפע"ג וורשא סי' קמג ועוד), וכהא דקיי"ל דציבור לא מת (הוריות ו ע"א), ולהכי, לר"ש דהוי ע"ד קרבן ציבור לא בעי לימוד מיוחד שהציווי ד"מנחה תמיד" הוא (גם) לדורות, דהא דמי לקרבן התמיד הקרב בכל יום. ודוקא לר"י דהוי קרבן יחיד, ולא מצינו קרבן יחיד הבא תמיד בכל יום, איצטריך ילפותא מיוחדת שמצות ההקרבה של קרבן יחיד זה שאני ו"חוקה לעולם תהא, שבכל יום יקריבנה".

ובעומק יותר, החילוק ביניהם אינו רק אי איצטריך כאן ללימוד מיוחד או לאו, אלא פליגי באופן וגדר התמידות דאמר רחמנא בקרבן זה. כי י"ל יסוד דהחיובים התמידיים שעל הציבור אינם באופן שבכל יום חל חיוב אחר (חדש), אלא זהו חיוב אחד תמידי (שהוא נמשך), כשם שהציבור עצמו הוא מציאות אחת (נמשכת ותמידית), כנ"ל. ועד"ז בנוגע לחביתי כהן גדול דלמ"ד דהוא ע"ד קרבן ציבור חיוב הקרבתם "תמיד" הוא חיוב אחד תמידי (להקריב בב"ץ יום ויום), החל על הכה"ג ביום שנמשך ונתחנך לעבודה, ע"ד חיוב קרבן תמיד שעל הציבור. אבל אי הוי קרבן יחיד, הרי מאחר שענין זה של תמידיות לא מצינוהו כלל ביחיד (ודוקא בציבור מצינו גדר ש"לא מת"), צריך לומר שחיוב ההקרבה "תמיד" היינו שבכל יום ויום חל על הכה"ג חיוב חדש (בפני עצמו).

ומעתה יש לתרץ עוד קושיא, דאיתא בתורת כהנים "זה קרבן אהרן ביום המשח אותו גו' מנחה תמיד, מיום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם, או אינו אומר ביום המשח אותו [אלא] ביום שנמשח מביא עשירית האיפה ומפסיק, תלמוד לומר מנחה תמיד. הא מה אני מקיים ביום המשח אותו ביום המשח מביא עשירית האיפה עד עולם". וקשה מהו שאמר ד"ביום המשח אותו"

וענין נוסף בזה, דבכך תירץ הרמב"ם קושיא, כי ממה שר' יהודה שינה מלשון הכתוב "מבניו יעשה אותה" ואמר "יורשין", מובן שאין כוונתו דוקא לבנים זכרים, אלא אפילו יורשים נקבות (וכ"כ במנ"ח מצוה קלו). וזה חידוש רבתי, כי בשלמא הזכרים הם עצמם בגדר הבאת מנחת חביתין, לא מיבעי בן הראוי למלא מקומו ויתמנה אח"כ לכהונה גדולה (וה"ה כהן גדול בכח), אלא אפילו בניו סתם בתורת חביתין הם, כי כל כהן מביא מנחת חביתין ביום שנתחנך; אבל צ"ע מנ"ל שאף יורשים נקבות מחוייבין, ובכתוב לא נאמר אלא "בניו". ובמש"כ הרמב"ם "עבור כפרתו" מתורץ הדבר, כי אי"ז בגדר קרבן ש"ל "בניו", אלא זהו קרבן של אביהם, והם רק המביאים אותו עבור אביהם מתורת היותם "יורשים", ושוב לא שנה זכרים ולא שנה נקבות ובלבד שיהיו יורשיו.

ועפ"הנ"ל, שמחלוקת ר"י ור"ש היא בכללות גדר מנחת חביתין (גם היכא שהכה"ג עצמו מקריבה) – יתבאר עוד ענין, דלהלן בסוגיין קא פריך הש"ס "ור' יהודה האי חק עולם מאי עביד ליי", ומשני "חוקה לעולם תהא", וביארו התוס' "דהוה אמינא אהרן מקריב חביתין בכל יום ובניו בשעה שנעשו כהנים גדולים אע"פ שכבר נתחנכו בכהונה הדיוט", ולהכי איצטריך קרא ללמדנו "חוקה לעולם תהא שבכל יום יקריבנה" (לשון רבינו גרשום), והסיקו התוס' שם "ור' שמעון לית ל'י האי סברא". ויל"ע טובא במאי סברא קא מיפלגי אם דבר זה מובן מאליו או דאיצטריך לימוד ע"ז. אמנם לדברינו מתחוויר היטב, כי העבודות התמידיות שבמקדש הן של הציבור, וידוע היסוד שהובא לכמה דינים דהצבור הוא מציאות תמידית ונצחית (עיי'

שכשם שאסור לכה"ג לכתחילה לעשות שום עבודה קודם שיביא את מנחת חינוכו (כמבואר בסוגיין), כ"ה גם בכל יום, שאסור לו (עכ"פ לכתחילה) לעשות שום עבודה קודם לכן.

ועפ"ז יש לבאר לכאורה גם סברת הירושלמי שקלים פ"ז ה"ג דהיכא דבו ביום שנתקרב תחילה לעבודה נתמנה גם להיות כה"ג מביא רק שטים, אחת לחינוכו ואחת לחובת היום, ולא בעי ג' מנחות (אחת מדין חינוך הדיוט ואחת מדין חינוך כהן גדול ואחת מעבודת היום דחביתי כה"ג), ולדברנו יש לומר שהטעם בזה הוא לפי שמנחת חביתין דחובת היום היא גופא עולה לו לחינוך כה"ג. ומעתה יש לומר דהבבלי דפליג וס"ל דבעי ג' מנחות (עיי' מנחות עח ע"א) הוא לפי דאזיל כאידך מ"ד.

משמיענו ש"ביום המשח מביא כו' עד עולם", והרי אף אילו נאמר "מנחה תמיד" ותו לא ידעינן כבר שעליו להביא קרבן זה לעולם, מיום שנמשח (עיי' מה שנדחק בזה מפרשי התו"כ). אמנם ע"פ הנ"ל יש לומר שחידוש עמוק השמיענו התו"כ כאן, והוא שכל יום "עד עולם" נקרא "יום המשח אותו", כלומר, "יום המשח אותו" עצמו נמשך; ויסוד זה מוסיף לנו הסבר בגדר "מנחה תמיד" זו – שתוכן התמידיות הוא שבכל יום חל עליו החיוב להביא קרבן מנחה זה כאילו הי' זה "יום המשח אותו".

ומעתה יש לחדש דטובא נפקא לן מינה להלכתא. כי לפי הסבר זה נמצא שחביתי כה"ג הקרבים בכל יום הם בגדר מנחת חינוך ד"ביום המשח אותו", וממילא מקום לומר

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחי' היום יום

לימוד בחברותא

לְכָל בְּנֵי אֶהְרֶן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו

וסמך ליה 'זואת תורת' לומר ששנים שעוסקים בתורה נעשו כאחים

(צו"ז, י. בעל הטורים)

עצה לחלישות בלימוד - חברותא

במענה למכתבו . . בו כותב אודות חלישות הלימוד ואשר הזמן מתבזבז.

אחת העצות היא ללמוד בחברותא לכל הפחות עם עוד אחד, שמעבר לכך שתורה נקנית בדבוק חברים, הרי זה עצמו שמתדברים להפגש עם עוד מישהו, זה מחייב יותר ובתוספת חוזק. ומטעם זה מובן שגם אם לא תמיד מדובר באותו אחד, ועל אחת כמה וכמה לא אותם כמה, אבל גם אם הם מתחלפים על כל פנים, זה עדיף מאשר לבד, ללא זה. ואין לך דבר העומד בפני הרצון...

(תרגום מאגרות קודש ח"י עמ' קיט ואילך)

נחוץ לבזבז כחות ובלבד לרכוש חבר

...הנה עד כמה שנחוץ ונכון ללמוד תורת החסידות עם אחד בתור רב, הנה נחוץ ועוד יותר למצוא אחדים ועכ"פ אחד שיוכל להסתדר עמנו בלימוד בתור חבר, ועל כל פנים תלמיד חבר, וכדיוק חכמנו ז"ל במשנה, עשה לך רב וקנה לך חבר, היינו שלרכוש חבר צריך להיות על דרך קני' שבא על ידי בזבז ממון, וכן נחוץ לבזבז כחות ובלבד לרכוש חבר.

...נכון במאד מאד שימצא חבר ע"ד הנ"ל, ואז תתרכבה ההצלחה בלימודו.

(אגרות קודש ח"י עמ' סז ואילך)

אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה עליו נאמר אבוא אליך וברכתיך

במענה על מכתבו . . בו כותב שלומד בישיבה ובשיעור מבלי עזרת מורה, ושואל באיזה אופן, דרך ושיטה, יאחז בלימוד תורתנו הק' . . אם ללמוד בחברותא או לעצמו...
...כבר ידוע דבר משנה שמהארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם הוא דבוק חברים, ולכן נכון לסדר שיהי' לו לימוד בחברותא אף שפשוט שאין להבטל ח"ו מתלמוד תורה, גם אם אין חבר, וכבר אמרו רז"ל שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה עליו נאמר אבוא אליך וברכתיך (אבות ג' ד'), ראה ג"כ אגרת הקדש לרבנו הזקן בעל התניא - פוסק בנסתר בתורה - והשולחן ערוך - פוסק בנגלה בתורה, סימן כ"ג.
בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים ולבשו"ט בכל הנ"ל.

(אגרות קודש ח"א עמ' קעב)

איך ירוצו אחריו להיות אתך בחברותא

..ובנוגע לפועל, גם במקרה שלך, נוסף לזה שבגילך העיקר אינו החבר אלא ההתמדה והשקידה שלך, ואז לא תצטרך לחפש חבר, אלא החברים ירוצו אחריו להיות אתך בחברותא, וגם אם זה צריך לקחת זמן עד שתגיע למצב זה, וזה [אכן] לא נוח וקשה ללמוד ללא חבר, אבל מוכרחים לעשות זאת במרץ ובבטחון שזה לזמן קצר יחסית...

(תרגום מאגרות קודש ח"ג עמ' רח)

עצה לחוסר סבלנות בלימוד - חברותא

כותב אשר רצונו הפנימי להמשיך בלימוד בתורה אבל לעת עתה אין מוצא בעצמו די סבלנות והתמדה למלאות רצונו זה.

והנה העצה היעוצה בזה היא . . להשתדל ככל האפשרי שיהי' הלימוד בצוותא עם עוד מי, כי מלבד שדיבוק חברים היא אחת המעלות בהם התורה נקנית, רואים במוחש שעיי"ז הקביעות מתקיימת יותר כיון שמתביישים בפני החברים לשיעור וגם אין מקום לאמתלא כל כך...

(אגרות קודש ח"ד עמ' רמג ואילך)

חברותא - חיות בלימוד

...מה שכותב במכתבו שמרגיש בעצמו שנופל ח"ו בערך המצב הקודם שלו וכו', הנה נודע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע (כשם אביו אדמו"ר [מוהרש"ב] נ"ע) טובה פעולה אחת מאלף אנחות, ומבלי להכנס בעצם הדבר אם אמת הוא או שזהו

רק דמיון אצלו ומעצת ה'קלוגינקער' [-היצר הרע] כדי להחלישו מעבודתו, הנה אינני רואה תועלת בהאנחות שלו, ותמורת זה יוסיף אומץ בעבודתו בשדה החינוך הכשר, זהו בנוגע להשפעתו על הזולת, והשנית יוסיף אומץ בלימוד החסידות, היינו פשוט ללמוד חסידות לעתים תכופות יותר מתוך חמימות וחיות.

ואם קשה לפעול בעצמו חיות ("לעבעדיקייט"), בלימודו בודד, הרי בטח יוכל למצוא עתה במחנו חברותא בזה ויגעת ומצאת תאמין.

(אגרות קודש ח"ה עמ' רל"ה)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

הכוסף לשינוי המצב ברוחניות

הנה אז יחס לבבו בהתעוררות גדולה על מצבו הפרוע לשמחה והמס ימס הקרח הנורא של קליפת עמלק אשר בקרבו וברשפי אש ישתוקק לשנות ארחות חייו לקבוע עתים לתורה ועבודה שבלב, ושב ורפא לו

צדיקים בינונים ועניים בדעת תורה ועבודה

...ואוסיף לבקשו לעורר את ידידינו אנ"ש שי' לקבוע שיעור לימוד דא"ח [דברי אלקים חיים - כינוי לספרי חסידות] חסידות בשבת קדש בזמן המתאים לרבים באחד מספרי הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הנדפסים.

ידענו כלנו ידענו כי על כל דבר טוב ומועיל בכלל ועל דבר קביעות לימוד ברכים בנגלה ובדא"ח בפרט ישנם כמה וכמה מניעות ועיכובים שהם שלוחי הנפש הבהמית המתלבשים בלבושי נסיון להמציא כל מיני המצאות לבלבל ולהטריד, והחפץ באמת בטובת נפשו עליו להתאזר בכחות של נפש האלקית לדחות את כל המניעות והעיכובים ולזכות באור כי טוב, ואמר רז"ל אין טוב אלא תורה, ותורת החסידות היא היא התורה אור היינו האור של הטוב.

הוד כ"ק אאזמו"ר מוה"ר שמואל זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אמר לאחד על יחידות:

הקב"ה הטביע בהאדם להיות תאב למצב יותר נעלה, היינו מכמו שהוא נמצא, וטבע זו ישנה בהאדם בין בענינים הגשמיים ובין בענינים הרוחניים אלא שהכוסף לענינים הגשמיים נרגש יותר מהכוסף לענינים הרוחניים, ולכן הנה גם העשיר הוא מודאג ("פֶּאַרְזֶאָרְגֶט") - כמאמר מי שיש לו מנה רוצה מאתים.

והגם דטבע הדאגה היא בכל אדם מבלי הבדל בין עני בין עשיר ובינוני, בכל זה יש חילוק באופן פעולת הדאגות בין עשיר לבינוני ועני, שהעשיר צריך להתבונן הרבה עד שהוא מוצא מה שחסר לו ופעולת הדאגה אינה אלא אנחה בלבד ("ער איז יוצא מיט א קרעכץ"), כי העשירות שיש לו משכיחתו את דאגתו על מה שחסר לו עוד, והבינוני אף כי אין חסר לו לא מזונות ולא לבוש ולא בית אבל עם זה הנה התבוננותו במה שחסר לו תכוון את לבבו ועיניו יזלו דמעות, והעני אינו צריך שום התבוננות כלל במצבו אלא תיכף כשנזכר על מצבו הקשה עניו ומרודו שהוא חסר לחם חקו ובגדיו קרועים ובלויים ומתגורר בקרן זוית בהקדש או בדירה סרוחה, הנה מיד ישבר לבו בקרבו ובכה יבכה במר נפשו באופן אשר לא יוכל להשקט כלל.

מפרכי עניי המשל מוכן הנמשל, דצדיקים בינוניים ועניים בדעת תורה ועבודה, כשנזכרים עד כמה עניים הם בתורה, ואשר במשך שנים ארוכות רתמו את הנשמה בעגלה, כשור לעול וכחמור למשא, לגמרי לא לשם עניים שלשם ירדה הנשמה לעולם הזה – נעשה מזה לב נשבר ונדכה ועולים על הדרך הישרה בעבודה בפועל ממש.

המס ימס הקרח הנורא של קליפת עמלק אשר בקרבו

דברי קדש הקדשים הללו הם הוראת דרך אין להזכיר את עצמו לאמר: "מה נעשה עמי?" ("וְאֵס טוֹט זִיךְ מִיט מִיר"), "היכן אני בעולם?" ("וואו בין איך אין דער וועלט"?), הנה אחר ההתבוננות בינו לבין עצמו פעם שנים ושלוש בכל מה שעבר עליו, התהו ובהו בתורה ועבודה שלו במשך שנים ואותה טרדת הדעת והריקות שגרמו כל עניי הטרדות בעסקיו, הנה אז יחם לבבו בהתעוררות גדולה על מצבו הפרוע לשמצה והמס ימס הקרח הנורא של קליפת עמלק אשר בקרבו וברשפי אש ישתוקק לשנות ארחות חייו לקבוע עתים לתורה ועבודה שבלב, ושב ורפא לו.

על אהובי ידידי אנ"ש, ה' עליהם יחיו, לזכור ימי קדם בעמדם בהיכלי אור זיו שכינתו ית' בחדרי קדש הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זי"ע איש איש מידידי אנ"ש כפי שרש נשמתו וכפי גזירת ההשגחה העליונה זכה להסתופף בחצרות קדש לחסות בכנפי קדושת מורו ורבו אשר אליו נשא את נפשו להתברך בכל מכל כל בגשם וברוח ועל כל אחד ואחד מידידי אנ"ש ש' לדעת נאמנה אשר דברי צדיקים וברכותיהם חיים וקיימים לעד.

זכרון אנ"ש ש' את הימים אשר זכו ליהנות משכינת עוזו ית' בעמדם בהיכלי קדש, וזכרון תורתם וברכותיהם הם המוציאים מהאפלה של בתי חומר לאור גדול ומגביהים מביצת טיט היון אל רום זך וטהור, ומעוררים כוסף תשוקה אל הטוב המעולה.

(אגרות קודש ח"ח עמ' קלב ואילך)

לקט מתוך דברות קודש

בענייני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת

הדברים באו כאן באופן שנאמרו, כמעט ללא עריכה, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

עסקים של יהודי

"גם באמצע העסק צריך לנצל את ההזדמנות דעשיית העסק עם יהודי כדי לדבר עמו בינתיים אודות תפילין או שבת, אודות לימוד החסידות, וכיו"ב" / "כדי שתהי' אצלו עשירות של תורה - צריך גם הוא להתנהג לא ע"פ טבע, אלא כמו גביר של תורה"

וגו", שיומשכו כל ההמשכות בענינים גשמיים.

וכיון שכן, הרי בודאי שמתן-תורה אינו מבטל ענינים גשמיים; הפעולה דמתן-תורה אינה אלא לבטל את ה"געשמאק" [תענוג] בענינים גשמיים.

ואדרבה - ע"י ביטול ה"געשמאק" [תענוג] בענינים גשמיים נעשה תוספת מרובה בהמשכות בענינים גשמיים גופא:

גשמיות כשלעצמה - היא דבר מוגבל, ואילו כאשר מבטלים את ה"געשמאק" בהגשמיות, הרי זה אצלו כמו ענין רוחני, ובמילא נמשכים הענינים הגשמיים ללא הגבלות...

איתא בגמרא: "הר סיני, שירדה שנאה לאומות העולם עליו" (שבת פט, סע"א).

וענינו בעבודת האדם: "אומות העולם" - קאי על גשמיות וחומריות העולם (כמובן מדברי המדרש ש"נטל עשו (אוה"ע) בחלקו העולם הזה (גשמיות וחומריות) ויעקב נטל בחלקו העולם הבא" (תדא"ז פי"ט. יל"ש תולדות רמז קיא); ו"שנאה לאומות העולם" פירושו רגש של שנאה לעניני עולם הזה.

וזהו החידוש דמתן-תורה - שלא זו בלבד שנשלל התענוג ("מ'האט ניט קיין געשמאק") בעניני עוה"ז, אלא יתירה מזה, שנעשה רגש של שנאה לעניני עוה"ז.

וביאור הענין:

תורה - פועלת כל ההמשכות [=השפע מלמעלה], ובכללם גם ההמשכות בנוגע לענינים גשמיים, כמפורש בקרא "אם בחוקתי תלכו", "שתהיו עמלים בתורה" (כפירוש רש"י), אזי "ונתתי גשמיכם בעתם

לדבר אודות תפילין גם באמצע העסק

ולדוגמא:

כשיהודי קם משנתו - אין לו לחשוב מיד אודות עניני מסחר ("ביזנעס"), שכן,

לי את המוח ("מ'דרייט מיר שוין א קאפ")
אודות יהלומים!...

ועד"ז ישנו סיפור אודות החסיד ר'
בנימין קלעצקער (מגדולי החסידים של
רבינו הזקן), שהי' סוחר גדול ביערות,
ובא' מנסיעותיו לרגל עסקיו במסחר
העצים, אירע שהתעמק במחשבתו בעניני
חסידות למשך כמה שעות... וכששאלוהו
היתכן? - השיב: כשחושבים באמצע
אמירת "אחד" אודות מסחר-עצים - אין זו
תמיהה, וכשחושבים באמצע מסחר-עצים
אודות "אחד" - תמוה הדבר?!...! אדרבה:
האפשרות לחשוב באמצע אמירת "אחד"
אודות מסחר-עצים - מעוררת תמיהה
ופליאה גדולה יותר! פלאי פלאים!...

להתנהג כמו גביר של תורה

והנה, אף שהנהגה כזו [להתחיל את
העסק במסחר באמצע היום, או להתעסק
באמצע המסחר בענינים אחרים] היא
היפך השכל והיפך הנהגת העולם, שכן,
ע"פ דרך הטבע אי-אפשר להרוויח במסחר
באופן כזה - הרי, הנהגתו של יהודי היא
ע"פ תורה, מלשון הוראה, מתוך ביטול
וקבלת עול שלמעלה מהשכל;

ואז, מתקיימת הבטחתו של הקב"ה
"ונתתי גשמיכם בעתם" באופן שמצליח
בעניני המסחר למעלה מהטבע, שכן,
העשירות שלו היא לא עשירות של מסחר,
אלא עשירות של תורה ("ער איז ניט קיין
גביר פון מסחר, נאר א גביר וואס תורה
האט געמאכט"), ובמילא, ה"ז ענין אחר
לגמרי ("דאס איז גאר עפעס אנדערש").

- החסיד ר' שמואל גורארי אמר

לכל לראש צריך לילך לבית-הכנסת,
ללמוד משהו קודם התפלה, להתפלל,
לומר שיעור תהלים היומי, ללמוד שיעור
קבוע אחר התפלה, ואח"כ חוזר לביתו
לאכול פת שחרית - לא בגלל שרצונו
לאכול, אלא בגלל שכך צוה הקב"ה...
ומביא עמו אורח, ומה טוב שני אורחים,
כדי שיהי' לו "מזומן" לברכת המזון, ורק
לאחרי כל זה - יכול לילך לעסקיו;

וגם בהיותו בעסק - אין לו להשקיע
בהעסק את כל מציאותו ולשכוח על הכל,
אלא גם באמצע העסק צריך לנצל את
ההזדמנות דעשיית העסק עם יהודי כדי
לדבר עמו בינתיים אודות תפילין או שבת,
אודות לימוד החסידות, וכיו"ב.

וכמסופר אודות הנהגת גדולי החסידים
בכגון-דא:

החסיד ר' מאניש מאנעסזאהן [אחד
מחסידי כ"ק אדמו"ר מהר"ש גי"ע] הי'
סוחר גדול באבנים טובות, ועמד בקשרי
מסחר גם עם המלוכה, ואעפ"כ, הי' סדר
יומו באופן כזה שלא הי' מספיק להתחיל
בעניני המסחר - לאחר לימוד החסידות,
עבודת התפלה ולימוד שיעור קבוע אחר
התפלה - עד לאחר חצות היום! פעם
אחת באו אליו עם הזמנה גדולה שהי' יכול
להרוויח על ידה ריוח גדול, אלא, שלא
הי' יכול להתפנות לעניני המסחר להיותו
עדיין באמצע התפלה או הלימוד. לאחר
שהמתינו זמן ממושך, עד השעה השני'
לאחרי חצות, ובא משהו מבני משפחתו
לומר לו שממתינים לו עם הזמנה גדולה
כו' - הפטיר ואמר: לא נותנים ליהודי
מנוח ("מ'לאזט א אידן ניט לעבן")... לא
הנחתי עדיין תפילין דר"ת, וכבר מבלבלים

במכונית, וגם אינו יודע לאן צריכים לנסוע, ולכן, יקח הגביר את המשולח במכונית שלו, והמשולח יוכל להרדם במכונית... בידעו שאינו צריך לדאוג, כיון שהגביר יוליכנו לכל האנשים שיכולים לתרום ממנום,

ואם לאחר כל זה יחסר עדיין - ישלים הוא את כל החסר משלו...

ולאחרי ככלות הכל, יאמר הגביר להמשולח: נו, עכשיו אחזיר אותך לאכסניא שתוכל לנוח, ואני אלך לאיזה-זמן לעסוק בענייני המסחר...

כאשר הגביר יתנהג באופן כזה (שלא להתחשב בדרכי הטבע). . יזכה לקבל ברכתו של הקב"ה באופן שלמעלה מהטבע, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה".

(ש"פ במדבר תשי"ב - תורת מנחם ח"ה עמ' 203 ואילך)

פעם לא' הסוחרים שניסה להתחרות עמו במהלך "מכרו" של הממשלה: "דו פארפירסט זיך מיט מיר? מיר האט דער רבי געמאכט פאר א סוחר"!!! - כמובן שבסופו של דבר זכה החסיד הנ"ל באותו מכרו.

אמנם, כדי שתהי' אצלו עשירות של תורה, שיצליח למעלה מדרך הטבע - צריך גם הוא להתנהג לא ע"פ טבע, אלא כמו גביר של תורה...

ולדוגמא:

כאשר מגיע לעיר משולח - הרי נוסף לכך שבודאי יתן לו נדבה הגונה . . הנה עוד זאת, יזמין את המשולח להתאכסן בביתו, לאכול על שולחנו, "פארבריינגען מיט אים", ולהנעים את שהותו אצלו, ולא עוד אלא שסייע לו בכך שיקחנו במכונית שלו להוליכו בעיר למחוז חפצו - שהרי המשולח הוא "בטלן"... אינו יודע לנהוג

לעשות "כלי", הברכה וההצלחה מהשי"ת

בנוגע לבעלי-עסק, הרי מצד זה שעוסקים בעניינים גשמיים, יש צורך בהשתדלות גדולה יותר לשלול אצלם את הטעות שהפרנסה באה מצד רוב חכמה, שלהיותו "סוחר גדול" ביכלתו לנהל את המסחר באופן שירויח אלפי דולר, בה בשעה שמי שהוא "בטלן" ירויח רק דולרים ספורים בלבד...

עליהם לדעת שההתעסקות בפרנסה אינה אלא כמ"ש "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", היינו, שהאדם צריך רק לעשות "כלי", ואילו הברכה וההצלחה תלוי' בהקב"ה. וזהו גם מש"נ "לא לחכמים לחם", היינו, שישנם חכמים גדולים אפילו בחכמת המסחר, ואעפ"כ הם עניים,

כי העושר תלוי בהקב"ה, שלכן "יתפלל למי שהעושר והנכסים שלו" (משנה וברייתא סוף קידושין), שיתן ברכה והצלחה אפילו בהמסחר שבו מונח האדם ראשו ורובו בחשבו שבכך פועל גדולות ונפלאות...

(תורת מנחם ח"יב עמ' 107 ואילך)

הנהגה כזו היא בבחינת "עבודה זרה", "עבודת אלילים", או "עבודת כוכבים ומזלות"!

דוגמא לזהירות מעניין של ע"ז בדקות:

יהודי קם בבוקר, ותיכף ומיד נגש לטלפון כדי לשוחח עם ה"סוחר" – עוד לפני אמירת "מודה אני", ועכ"פ – לפני אמירת "הודו לה'", ועכ"פ – לפני לימוד שיעור בבית המדרש לאחר התפלה בבית הכנסת, וכל זה למה – שמא יקדים ה"סוחר" לצאת מביתו בטרם יסיים את תפלתו ושיעורו בתורה, ונמצא שיפסיד במסחרו מכיון שלא הצליח לתפוס את ה"סוחר" הלז.

הנהגה כזו נובעת מחוסר אמונה והכרה אמיתית ש"ה' אלקיך גו' הוא הנותן לך כח לעשות חיל", שכן, אילו הי' חדור באמונה והכרה זו כדבעי, הי' מבין שלא יתכן שהנהגתו ע"פ ציווי התורה – לכל לראש להתפלל בבית הכנסת, ואח"כ ללמוד שיעור בתורה בבית המדרש, ורק אח"כ "הנהג בהם מנהג דרך ארץ" – תגרום להפסד במה שמגיע לו וצריך לקבל מצד רצון הקב"ה!

מנין נובעת איפוא הנהגה כזו – לרוץ ל"טלפון" עוד לפני התפלה, וזאת – לא כדי לסכם עם פלוני אודות תפלה בציבור, שזוהי המטרה האמיתית שעבורה נברא הטלפון! [נשהרי לאיזה צורך נבראה מציאות ה"טלפון" אם לא לצורך זה?! אלא שבגלל זה יכולים להשתמש בטלפון גם עבור ענינים אחרים, וע"ד מאדו"ל "לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא בשביל המשכן כו"], כי אם כדי לדבר עם "סוחר" בעניני מסחר – הרי בודאי הנהגה כזו נובעת רק ממחשבה שההצלחה בפרנסה תלוי' בפעולה שזו, שהוא יתפוס את ה"סוחר" בזמן המתאים, ויעשה כך וכך, וכיו"ב!

הנהגה כזו היא בבחינת "עבודה זרה", "עבודת אלילים", או "עבודת כוכבים ומזלות" (ככל הגרסאות שבדבר): "עבודה זרה" – להיותו "זרה" ליהודי שצריך לדעת שמלבד אלקות אין דבר אחר בעולם, "עבודת אלילים" – מפני שבכך עובד ומשתחוה ל"שכ"ל" שלו, בחשבו שבכך שכלו מצליח להשיג את פרנסתו. ו"עבודת כוכבים ומזלות" – כדאיתא בספרים שפרנסה קשורה עם ענין של מזלות, מזל נוגה כו'.

כאשר עוסק בעניני מסחר לאחר התפלה בבית הכנסת ולימוד התורה בבית המדרש – אזי בכך מקיים הוא את ציווי הקב"ה "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", משא"כ כאשר עושה זאת לפני כן – הרי זה ענין של ע"ז בדקות.